

Gofal Cymdeithasol **Cymru**
Social Care **Wales**

Ar beth ddylid canolbwyntio

Y pethau dylech chi ystyried wrth weithio gyda chymunedau.

Cyhoeddwyd gyntaf: 28 Mawrth 2023

Diweddariad olaf: 22 Awst 2023

Lawrlwythwyd y ddogfen hon o gofalcymdeithasol.cymru ac efallai nid hwn yw'r fersiwn diweddaraf.

Ewch i <https://gofalcymdeithasol.cymru/fframwaith-gweithio-gyda-chymunedau/4-ar-beth-ddylid-canolbwyntio> am y fersiwn diweddaraf.

Y pethau dylech chi ystyried wrth weithio gyda chymunedau.

Risg

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Defnyddio dull cytbwys o ran risgiau, hawliau a chyfrifoldebau. Dylech feddwl am y risgiau a'r effeithiau o beidio â gweithredu, yn ogystal â'r risgiau o fynd ati.
- Gwaredu'r ofn o gael eich beio os bydd pethau'n mynd o chwith.
- Annog diwylliant agored sy'n cydnabod ac yn dysgu o gamgymeriadau
- Defnyddio cofrestrau risg sy'n cofnodi'r cyfleoedd yn deillio o'r risg.
- Siarad ag eraill o fentrau tebyg am eu taith nhw, a beth maen nhw wedi'i ddysgu o'r llwyddiannau a'r camgymeriadau.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **[Agwedd gadarnhaol at risg - Gofal Cymdeithasol Cymru](#)**
Mae'n nodi'r hyn a ddisgwylir gan ymarferwyr o ran cydbwysu hawliau, cyfrifoldebau a risgiau tybiedig.
- **[Risgiau cadarnhaol a gwneud penderfyniadau ar y cyd - Gofal Cymdeithasol Cymru](#)**
Mae'n egluro'r heriau a'r cyfleoedd i gymryd risgiau cadarnhaol a gwneud penderfyniadau ar y cyd, gan gynnwys enghreifftiau o arferion da.

Meddwl yn strategol

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus, megis:
 - byrddau gwasanaethau cyhoeddus
 - byrddau partneriaeth rhanbarthol
 - awdurdodau lleol
 - byrddau iechyd.
- Cynllunio a chomisiynu ar gyfer gwerth cymdeithasol gan ddefnyddio'r *Fframwaith Themâu, Deilliannau a Mesurau Cenedlaethol* (TOMS) a'r *Pecynnau Cymorth Gallu Gwneud*
- Gwneud hi'n haws defnyddio adnoddau mewn ffordd hyblyg
- Buddsoddi i fusnesau lleol a chymdeithasol
- Datblygu gweledigaeth a rennir ar sail lleoedd
- Cytuno sut y gall gwasanaethau statudol, trydydd sector a'r sector preifat chwarae rhan er mwyn cyflawni
- Dewis prosiect peilot i brofi'r dulliau newydd cyn cyfleu a rhannu'r hyn a ddysgwyd.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **Aiddychmygu gwasanaethau cymunedol - The King's Fund**

Mae'n egluro sut gallai'r system iechyd a gofal newid er mwyn diwallu anghenion y boblogaeth.

- **Y TOMs Cenedlaethol: Themâu, Canlyniadau a Mesurau - Porth Gwerth Cymdeithasol**

Fframwaith i'ch helpu i fesur ac adrodd ar werth cymdeithasol.

- **Pecynnau Cymorth Gallu Gwneud - prosiect i2i**

Adnoddau i'ch helpu i roi'r dull Gallu Gwneud ar waith.

- **Canllaw i gadernid cymunedol - Sefydliad Cenedlaethol dros Safonau a Thechnoleg**

Proses gynllunio chwe cham i helpu trefi, dinasoedd a siroedd i wrthsefyll digwyddiadau peryglus ac adfer yn gyflymach.

Arweinyddiaeth

Ar beth ddylech chi ganolbwytio?

- Nodi'r arweinwyr 'naturiol' a 'penodedig' yn y gymuned
- Ystyried cymorth cyfoedion fel ffordd o gyflwyno mentora
- Gosod targedau clir a rennir, a'r camau y byddwch chi'n eu rhoi ar waith i'w cyflawni
- Newid y ffordd rydych chi'n gweithredu pan fo pethau'n anodd fel bod modd i chi fodloni eich targedau, a gweithio gyda phawb i lwyddo.
- Dylunio neu ddod o hyd i'r help sydd ei angen arnoch i'ch helpu i fodloni eich targedau
- Edrychwch ar y rheolau:
 - Ai nhw yw'r rheolau cywir?
 - Sut maen nhw'n cael eu dehongli a'u cymhwyso?
 - Ydyn nhw'n cael eu gweithredu yn ysbryd y fframwaith polisi, yn enwedig Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014?
- Cefnogi sefydliadau cymunedol ym mhob ffurf os ydyn nhw'n cyflawni rôl arweinyddiaeth drwy alluogi mynediad i uwch-benderfynwyr a chynnig helpu
- Rhannu eich siwrne gydag eraill fel bod modd iddynt elwa ar yr hyn a ddysgoch chi ar hyd y daith.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **[Dysgu sut i fod yn arweinydd cymuned](#) - Blwch Adnoddau Cymunedol**
Modiwl e-ddysgu sy'n rhannu'r sgiliau a'r rhinweddau sydd eu hangen ar arweinwyr cymuned llwyddiannus.
- **[Arweinyddiaeth dosturiol ar gyfer rheolwyr](#) - Gofal Cymdeithasol Cymru**
Adnoddau sy'n egluro arweinyddiaeth dosturiol ac yn cefnogi arweinwyr a rheolwyr i'w chroesawu yn eu hymarfer.
- **[People-powered results: yr her 100 diwrnod](#) - NESTA**
Proses strwythuredig dros 100 diwrnod ar gyfer mudiadau iechyd, gofal cymdeithasol a gwirfoddol i greu'r amodau gorau i sicrhau newid.
- **[Creu dyfeisgarwch cymunedol](#) - Gofal Cymdeithasol Cymru**
Rhoi tystiolaeth ar gyfer cynllunio a datblygu mentrau cadernid cymunedol.
- **[Sut i wrando ar bobl a chymunedau a dysgu ganddynt](#) - The King's Fund**
Ffyrdd ymarferol sy'n seiliedig ar dystiolaeth i helpu partneriaid i weithio gyda chymunedau i ganfod beth sydd ei angen ar bobl, beth sy'n gweithio a beth y gellid ei wella.

Polisi

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Meddyliwch sut mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn cael eu

cymhwyso yn eich cymuned: a yw hynny yn ysbryd y deddfau?

- Adolygu'n rheolaidd os yw eich gweithrediadau'n dilyn eich gweledigaeth
- Ystyried sut mae modd ail-siapiro comisiynu, caffael a chyllid i ddarparu mwy o sefydlogrwydd hirdymor i ddarparwyr gwasanaeth
- Cyflwyno prosesau bidio cydweithredol i annog gweithio mewn partneriaeth a lleihau'r cystadlu ar gyfer cyllid
- Gweithio gyda darparwyr gwasanaeth cyn tendro ar gyfer gwasanaethau i alinio'r weledigaeth a thargedau
- Rhoi systemau ar waith i gasglu trafodaethau a thystiolaeth sy'n deillio o drafodaethau ar sail lleoedd, er enghraifft, systemau ymgysylltu â rhanddeiliaid
- Symleiddio prosesau monitro a gwerthuso fel nad yw'n gohirio'r gwaith

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **[Creu dyfeisgarwch cymunedol](#) - Gofal Cymdeithasol Cymru**

Rhoi dystiolaeth ar gyfer cynllunio a datblygu mentrau cadernid cymunedol.

- **[Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol \(Cymru\) 2015](#) - Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru**

Deddfwriaeth i wneud newid cadarnhaol a pharhaol i genedlaethau heddiw ac yfory.

- **[Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant \(Cymru\) 2014](#) - Llywodraeth Cymru**

Y fframwaith cyfreithiol sy'n cyfuno ac yn moderneiddio cyfraith gwasanaethau cymdeithasol.

Gwleidyddiaeth

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Troi perthnasoedd anffurfiol yn gysylltiadau strategol ffurfiol
- Sefydlu cyd-berthnasoedd rhwng yr awdurdod lleol a chynghorwyr cynghorau tref a chymuned. Dylai'r rhain fod yn seiliedig ar arweinyddiaeth bositif, ymddiriedaeth, agweddau a sgiliau.
- Gwaredu'r rhwystrau hanesyddol i gydweithio
- Defnyddio gwybodaeth a sgiliau aelodau etholedig a swyddogion wrth gynllunio ar sail lleoedd
- Datblygu arweinyddiaeth dosturiol ar sail perthnasoedd
- Sefydlu timau cymunedol ar sail lleoedd

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **[Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru \(CLILC\)](#)**
Yn cynrychioli buddiannau llywodraeth leol ac yn hyrwyddo democratiaeth leol yng Nghymru.
- **[Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru \(CGGC\)](#)**
Y corff cenedlaethol o aelodau ar gyfer mudiadau gwirfoddol yng Nghymru.
- **[Sefydliad Materion Cymreig](#)**
Melin drafod ac elusen, yn annibynnol ar y llywodraeth a phleidiau gwleidyddol.

Comisiynu

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Sicrhau bod gennych arweinyddiaeth leol dda, ymddiriedaeth a chyfathrebu gyda darparwyr newydd a phresennol drwy gydol y cylch comisiynu. Bydd hyn yn helpu i alluogi comisiynu gwirioneddol hyblyg
- Dylid defnyddio dulliau ansoddol (megis straeon personol, sydd wedi cael eu cyd-gynhyrchu) er mwyn mesur deilliannau neu werth am arian. Bydd hyn yn eich helpu i fesur pa mor effeithiol oedd y buddsoddiad i ddyfeisgarwch cymunedol.
- Dysgu gwersi gan ardaloedd gwledig, ac ardaloedd anodd i'w cyrraedd, lle mae wedi bod angen rhagor o ddatrys problemau.
- Dylai llunwyr polisiâu lleol, rhanbarthol a chenedlaethol barhau i ganolbwyntio ar ateb 'beth ddylai polisi da wneud?' er mwyn darparu'r canllawiau gorau i helpu twf cymunedol ac arloesedd i lwyddo.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **Gyda'n Gilydd dros Newid**

Cydweithrediad unigryw rhwng y Sector Cyhoeddus a'r Trydydd Sector, Solva Care, Cymdeithas Gwasanaethau Gwirfoddol Sir Benfro a Planed

- **Sut mae comisiynu yn cefnogi datblygiad cymuned ac adeiladu cymuned** - Cymdeithas Llywodraeth Leol

Erthygl gan Dr Janet Harris o Brifysgol Sheffield.

- **Pecyn cymorth creu gwerth cymdeithasol ym Mryste** - Cyngor Dinas Bryste

Mae'n egluro sut mae Cyngor Dinas Bryste yn comisiynu gwasanaethau, a phryd a ble mae'r cyngor yn chwilio am gyfleoedd er budd cymdeithasol.

- **Comisiynu ar gyfer Cynhwysiant Cymunedol: wyth cam hanfodol** - NDTi

Adroddiad sy'n dangos sut y gall comisiynwyr helpu i sicrhau bod

gwasanaethau'n helpu pobl i fyw bywydau da yn eu cymunedau.

Cyd-gynhyrchu

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Gwerthfawrogi pobl ac adeiladu ar eu cryfderau
- Datblygu rhwydweithiau sy'n gweithredu ledled seilos
- Canolbwyntio ar beth sy'n bwysig i'r bobl sydd ynghlwm
- Adeiladu perthnasoedd yn llawn ymddiriedaeth a phŵer a rennir
- Galluogi pobl i roi newidiadau ar waith.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- [**Rhwydwaith Cydgynhyrchu Cymru Cymuned ymarfer**](#)
Cymuned ymarfer ar gyfer pobl sy'n gweithio gyda dinasyddion yng Nghymru.
- [**Popeth am wasanaethau cyhoeddus - NESTA**](#)
Mae'n dangos sut gall cydgynhyrchu weithio'n ymarferol.

Cydweithio

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Gosod egwyddorion a gwerthoedd o'r dechrau. Mae hyn yn bwysicach na phennu eich deilliannau. Os yw'r ymddygiad cydweithredol cywir ar waith, bydd y deilliannau'n disgyn i le
- Buddsoddi amser ac adnoddau i adeiladu perthnasoedd

- Datblygu dull a rennir er mwyn mesur effaith ystyrlon
- Pennu a all sefydliadau trydydd sector rannu staff, megis staff swyddfa gefn a staff codi arian.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **Croesawu cadernid: arferion cadernid cydweithredol a theg - New Cities**

Proses chwe cham i gynllunio cadernid.

Adnoddau

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Datblygu'r strwythurau cywir, gan gynnwys prosesau ariannu, i sicrhau y gall sefydliadau cymunedol a gwirfoddol barhau i weithio yn y dyfodol
- Rhoi cyngor, cymorth ac anogaeth i sefydliadau i geisio ystod eang o gyllid fel y gallant barhau i fod yn hyblyg ac yn gryf.
- Mae cyllid yn gysylltiedig â'r gwahaniaeth y gall sefydliad ei wneud. Rhoi rhagor o bwyslais ar werth cymdeithasol buddsoddi
- Dod o hyd i ffyrdd i sefydliadau ddatblygu cynigion a thendrau gyda'i gilydd - er enghraifft, gall sefydliadau edrych sut y gallant rannu staff codi arian
- Symleiddio prosesau ymgeisio ac adrodd er mwyn lleihau'r baich ar sefydliadau i dderbyn cyllid craidd hirdymor. Mae'r alwad gyson ar gyfer arloesedd mewn ceisiadau grant yn gallu bod yn flinedig iawn, a niweidio cyllid.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **[Ailystyried dyfarnu grantiau - New Philanthropy Capital](#)**

Blog yn esbonio sut i gefnogi elusennau.

- **[Creu Cadernid - Charity Aid Foundation \(CAF\)](#)**

Mae'n ystyried sut gall cyllidwyr gefnogi elusennau.

- **[Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru \(CGGC\)](#)**

Y corff cenedlaethol o aelodau ar gyfer mudiadau gwirfoddol yng Nghymru.

- **[Cyllido Cymru](#)**

Chwilio am grantiau a benthyciadau o ffynonellau lleol, cenedlaethol a rhyngwladol.

- **[Cronfa Gymunedol y Loteri Genedlaethol](#)**

Grantiau ar gyfer gwahanol grwpiau yng Nghymru.

- **[Sefydliad Cymunedol yng Nghymru](#)**

Cyllid i gefnogi grwpiau yng Nghymru.

Ymddiriedaeth

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Gosod egwyddorion a gwerthoedd o'r dechrau. Mae hyn yn bwysicach na phennu eich deilliannau. Os yw'r ymddygiad cydweithredol cywir ar waith, bydd y deilliannau'n disgyn i le
- Buddsoddi amser ac adnoddau i adeiladu perthnasoedd
- Datblygu dull a rennir er mwyn mesur effaith ystyrllon
- Pennu a all sefydliadau trydydd sector rannu staff, megis staff swyddfa gefn a staff codi arian.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **Croesawu cadernid: arferion cadernid cydweithredol a theg - New Cities**

Proses chwe cham i gynllunio cadernid.

Tai

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Buddsoddi i adfywio sy'n blaenoriaethu lleoedd a phobl gyda'r anghenion mwyaf
- Cefnogi buddsoddi i dai a'r seilwaith ehangach, ac mae'n cynnwys datblygu cymunedol
- Dylunio strategaethau caffael gyda chymunedau i ymgorffori buddion cymunedol ehangach ac adeiladu cyfoeth.
- Gadael i landlordiaid cymdeithasol fod yn hyblyg fel y gallant gael yr effaith fwyaf yn eu cymunedau lleol drwy:
 - adeiladu capasiti a sgiliau;
 - datblygu prosesau cytundebol a llywodraethol;
 - penderfynu ar y rolau y byddant yn eu cyflawni: e.e. Ydyn nhw'n ariannu, ydyn nhw'n arwain neu ydyn nhw'n mynd i mewn i bartneriaeth gyda sefydliadau eraill?
- Cofrestru landlordiaid cymdeithasol, a chydweithio i'r un weledigaeth a strategaeth, gyda disgrifiad clir o ran sut fydd hyn yn pennu cynllunio ar sail lleoedd

- Meddwl am ddatblygu hybiau neu glystyrau cymunedol gyda phartneriaid gan gynnwys awdurdodau lleol, sefydliadau gwirfoddol a chymunedol i helpu i sicrhau bod gweithgareddau yn berthnasol i'r sefyllfa leol ac yn adeiladu capasiti'r sefydliadau partner.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **[Communities in Control: Developing Assets](#) - Cormac Russell, ABCD Institute a Nurture Development**

Casgliad o astudiaethau achos byr am ddatblygu asedau cymunedol.

- **[Pecynnau Cymorth Gallu Gwneud](#) - prosiect i2i**

Adnoddau i'ch helpu i roi'r [dull Gallu Gwneud](#) ar waith.

- **[Adroddiad Mannau Gwych](#) - Ffederasiwn Tai Cenedlaethol**

Deg argymhelliad i wneud rhywle yn lle gwych i fyw.

Atal

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Datblygu dealltwriaeth a rennir o beth yw atal, a chefnogi atal
- Cydnabod gwerth a chyfraniad:
 - Cymdogion anffurfiol sydd wedi camu i mewn i rolau gofalgar a chyfeillgarwch
 - Cymorth cymunedol a grwpiau gweithgareddau
 - Mannau gwyrdd
 - Asedau cymunedol eraill
- Deall mai'r gymuned sy'n gwybod beth sydd orau iddi hi.

- Casglu tystiolaeth ac ymchwil dros amser i fesur effaith atal
- Bod â dull sy'n canolbwyntio ar y gymuned o ran iechyd a lles drwy:
 - Datblygu dull sy'n gweithio ledled y sector
 - Sicrhau bod cymunedau wirioneddol ynghlwm wrth y broses ddylunio a darpariaeth gwasanaethau
 - Mapio a defnyddio asedau lleol
 - Comisiynu mewn ffyrdd sy'n rhoi mynediad i bawb i weithgareddau sy'n cefnogi lles
 - Mesur deilliannau sy'n bwysig i gymunedau
 - Pwysleisio rhagor o weithgareddau atal mwy mewn cynllunio a chomisiynu strategol.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **[Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol](#) - Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru**

Mae'n egluro'r hyn a gyflawnodd y Comisiynydd rhwng 2015 a 2020.

- **[Dulliau sy'n canolbwyntio ar y gymuned ar gyfer iechyd a lles](#) - Public Health England**

Mae'n egluro pam mae cymunedau'n bwysig, pam mae bod yn gysylltiedig yn bwysig i'ch iechyd, a sut mae creu cyfalaf cymdeithasol gyda dulliau sy'n canolbwyntio ar y gymuned.

Deall cymunedau

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Treulio ychydig o amser i ddod i adnabod y cymunedau yr hoffech weithio ynddyn nhw a gyda nhw
- Archwilio'r hanes lleol, y cefndir a'r wleidyddiaeth
- Dysgu beth sy'n digwydd, a oes grwpiau cymunedol neu sefydliadau cymunedol sy'n cynnal prosiectau?
- Gofyn wrth sefydliad lleol i roi sesiwn anwytho cymunedol, neu fynd am dro oddeutu'r dref
- Siarad â phobl lleol, gofyn iddyn nhw beth sy'n gweithio, beth sydd ddim yn gweithio, beth all gael ei wella
- Edrych ar beth mae'r data yn ei ddweud am y gymuned
- Edrych ar beth mae astudiaethau achos neu straeon yn ei gyfathrebu am y gymuned
- Dysgu am asedau lleol yn y gymuned.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **[Datblygiad cymuned yn seiliedig ar asedau ar gyfer awdurdodau lleol - NESTA](#)**

Yn egluro sut mae ailadeiladu perthnasoedd â chymunedau drwy ddulliau sy'n seiliedig ar asedau.

- **[Mapio Asedau Cymunedol yng Nghymru - Yr Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau](#)**

Mae'n adlewyrchu'r themâu a chanfyddiadau sy'n dod i'r amlwg ac sy'n gysylltiedig â'r gwaith o fapio asedau cymunedol ledled Cymru a'r astudiaethau achos sy'n gysylltiedig â hynny.

- **[Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru - Llywodraeth Cymru](#)**

Mesur swyddogol Llywodraeth Cymru o amddifadedd cymharol mewn ardaloedd

bach yng Nghymru.

- **Map data Cymru - Llywodraeth Cymru**

Data a mapiau o sector cyhoeddus Cymru.

- **Creu dyfeisgarwch cymunedol - Gofal Cymdeithasol Cymru**

Rhoi tystiolaeth ar gyfer cynllunio a datblygu mentrau cadernid cymunedol.

Economi sylfaenol

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Gweithio gyda busnesau lleol sy'n cyfrannu at yr economi sylfaenol. Maen nhw'n bartner pwysig, ac yn:
 - darparu gwasanaethau hanfodol lleol
 - cynnig swyddi
 - gallu darparu arweinyddiaeth ledled y gymuned.
- Gall cwmnïau budd cymunedol (CICau) a micro-fusnesau gweithio ar lefel leol iawn i ddatblygu a gwella gwydnwch cymunedol. Ni all cwmnïau mawr fod mor hyblyg bob tro.
- Dylai pob sefydliad fabwysiadu prosesau caffael TOMau (Themâu, Deilliannau, Mesurau) i ddangos gwerth cymdeithasol a chefnogi dyfeisgarwch cymunedol wrth gontractio gwaith.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **Fframwaith Mesur Gwerth Cymdeithasol Cenedlaethol Cymru - Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru**

Fframwaith i helpu sefydliadau i fesur beth maen nhw'n ei wneud a chymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n gwneud gwahaniaeth

Gweithredu cymunedol

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

- Cynllunio i gynyddu nifer y bobl leol sydd ynghlwm wrth weithredu cymunedol a sicrhau eu bod nhw'n cael eu cynnwys wrth gynllunio, dylunio a darparu gwasanaethau lleol
- Dysgu pa heriau penodol sy'n berthnasol i chi. Meddyliwch pa gamau gweithredu, sgiliau ac adnoddau sydd eu hangen arnoch ar gyfer bob her, gan gynnwys:
 - Beth sydd ei angen neu beth rydych chi eisiau o weithredu cymunedol?
 - Pa fath o bobl ydych chi angen ymgysylltu â nhw?
 - Ble maen nhw?
 - Faint o bobl sydd eu hangen arnoch?
 - Pryd mae hi'n amser da i ymgysylltu â phobl?
 - Sut ddylech chi fynd at bobl a all gymryd rhan?
 - Pwy sy'n mynd i ddod o hyd i bobl a sicrhau eu bod nhw'n cymryd rhan?
 - Beth sy'n digwydd os byddwch chi'n clywed ie, efallai, neu na?
 - Pa rwystrau allwch chi ddod ar eu traws? Sut byddwch chi'n eu goresgyn?
- Dod o hyd i rwystrau a'u dileu, er mwyn ei gwneud hi'n haws i bobl gael mynediad i weithgareddau cymunedol
- Gweithio gyda'r prif randdeiliaid i benderfynu ar weledigaeth a blaenoriaethau.
 - Dylech gytuno sut y byddwch chi'n gwneud hyn, a sicrhau bod partneriaid yn ymwybodol o'u rôl.
- Egluro beth allai cyfathrebu digidol ei gynnig, a'i gyfyngiadau:

- dod o hyd i unrhyw nodweddion ar eich platfform digidol nad ydynt yn hygyrch neu'n hawdd i'r gynulleidfa eu defnyddio, a sut byddwch chi'n mynd i'r afael â hyn?
- a oes fformatau print, radio neu'r teledu o newyddion a gwybodaeth bwysig?
- Dod o hyd i wirfoddoli yn y gymuned a chreu cyfle iddo ddatblygu
- Dysgu:
 - sut mae gwirfoddoli wedi bod yn fuddiol i'r ardal?
 - sut rydych chi'n dod o hyd i wirfoddolwyr?
 - oes angen rhagor o adnoddau?
- Deall amrywiaeth eich cymuned ac adnabod a yw'r adnoddau a'r gwasanaethau yn bodloni anghenion pawb.
- Er enghraifft: meddylwch am y Gymraeg, diwylliant, grwpiau oedran a demograffeg eraill. Dod o hyd i ffyrdd i gasglu a dysgu o'r holl waith da sy'n digwydd ar lefel gymunedol.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **Datblygu Gweithredu Cymunedol - Blwch Adnoddau Cymunedol**

Yn egluro sut mae llunio cynllun i gynnwys gwahanol randdeiliaid mewn cymunedau.

- **Adeiladu Dyfodol Gwell - CGGC**

Pecyn cymorth i helpu cymunedau, a'r bobl sy'n gweithio gyda nhw, i gynllunio dyfodol gwell.

- **Creu dyfeisgarwch cymunedol - Gofal Cymdeithasol Cymru**

Rhoi tystiolaeth ar gyfer cynllunio a datblygu mentrau cadernid cymunedol.

Gofal sylfaenol

Ar beth ddylech chi ganolbwyntio?

Dylai clystyrau gofal sylfaenol:

- barhau i adeiladu ar a datblygu perthnasoedd gwaith gyda chymunedau
- dysgu sut mae gweithredu dan arweiniad y gymuned wedi helpu pobl, cymunedau a gwasanaethau cyhoeddus cyn ac ar ôl Covid-19
- dysgu gan eraill a'r rhaglen strategol ar gyfer gofal cymdeithasol. Er enghraifft, gallai'r rhaglen Ddatblygu Clystyrau Uwch helpu i wneud i hyn ddigwydd yn gyflym ac yn gyson ledled Cymru
- dysgu beth sy'n gweithio ar lefel leol pan fyddwch chi'n defnyddio neu ddatblygu modelau gofal iechyd a chymdeithasol
- casglu gwybodaeth am gymunedau a'i defnyddio i wneud cynlluniau byrddau partneriaeth rhanbarthol, clystyrau gofal sylfaenol a byrddau iechyd hyd yn oed yn well
- dod o hyd i dystiolaeth o fodelau cymdeithasol a gofal iechyd lleol er mwyn dysgu beth sy'n gweithio.

Dysgu mwy

Nid yw bob un o'r adnoddau neu wefannau ar y tudalen hon ar gael yn Gymraeg neu'n hygyrch. Dydyn ni ddim yn gyfrifol am unrhyw adnoddau neu wefannau allanol.

- **[The King's Fund](#)**

Elusen sy'n gweithio i wella iechyd a gofal yn Lloegr.

- **[Gofal Sylfaenol Un - GIG Wales](#)**

Pecynnau cymorth ac adnoddau ar gyfer datblygu gofal sylfaenol yng Nghymru.

- **Rhaglenni iechyd a gofal cymdeithasol - Llywodraeth Cymru**

Crynodeb o brosiectau sydd wedi derbyn arian i wella gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol lleol.

Cynhwysion allweddol ar gyfer llwyddiant

- Ysbryd cymunedol
- Synnwyr o le: cyd-destun lleol
- Bodloni anghenion
- Mapio asedau
- Amser i feithrin perthnasoedd
- Ffordd o feddwl cymunedol positif
- Arweinyddiaeth gymunedol: gwneud iddo ddod yn amlwg.

Cefnogwch y broses o benderfynu trwy:

- pecynnau cymorth
- canllawiau
- pobl sy'n barod i helpu.